

De satan in 1 Kronieken 21:1

De kroniekschrijver zegt in 1 Kronieken 21:1 dat ‘een satan opstond tegen Israël’. Wat volgt is dat deze David overhaalt om Israël te tellen. Het verhaal over deze volkstelling staat al eerder beschreven in 2 Samuel 24. Een opvallend verschil is dat daar niet ‘een satan’, maar dat het daar de Heer zelf is, die David overhaalt een volkstelling te houden, waarna er een zware straf volgt als David dit inderdaad doet. De schrijver zegt dat God kwaad is op het volk en het wil straffen. Om een aanleiding te hebben voor de straf lokt hij David uit tot deze telling.

In Exodus 30: 12 wordt door Mozes ook een volkstelling gehouden, waarbij ieder vanaf twintig jaar een halve shekel moet geven. (Zou de halve shekel de symbolische betekenis hebben dat elk mens eigenlijk slechts een half mens is). Daar is de telling zeker niet een aanleiding voor God om te straffen. In tegendeel, ieders bijdrage heeft voor God betekenis. Waarom kan de telling in Samuel en Kronieken dan niet Gods goedkeuring wegdragen? Volgens mij komt dit doordat de telling van David niet tot eer van God is, maar deze telling is voor hem zelf. Op basis van deze telling weet hij op hoeveel soldaten hij kan rekenen. Hij stuurt ook niet een bestuursambtenaar eropuit, maar Joab, zijn krijgsoverste. En deze moet niet zozeer ‘tellen, als wel ‘selecteren’, ‘monsteren’.

In Samuel wordt de toorn van God genoemd als oorzakelijke factor. In Kronieken ‘een satan’. Toch is het verschil tussen beide uitdrukkingen niet zo groot als we geneigd zijn te denken. Satan wordt gezien als een wezen dat behoort bij Gods vertrouwelingen, zoals blijkt uit Job 1 en 2, waar hij 14 x genoemd wordt. In de boeken Samuël en Koningen wordt met ‘satan’ een tegenstander bedoeld.

In christelijke kringen wordt ‘satan’ vaak als de tegenstander van God’ gezien, maar in Tenach zien we dit beslist niet. Hij kan een aanklager zijn of een tegenstander van een mens, maar hij wordt zeker niet als een soort boze tegenmacht gezien die de grote tegenspeler van God zou zijn.

Het verschil tussen de tekst in Samuël en Kronieken is dus niet zo groot als we zouden kunnen denken. De Kroniekschrijver wil alleen God zelf iets minder verantwoordelijk laten zijn voor de ernstige bestraffing en geeft de verantwoordelijkheid aan een van Gods ondergeschikten.

Lukas de Grootte, December 2024